

vertegenwoordiger in bezet Nederland, Richard Fiebig, dusdanig uitgevoerd werd dat niet de voortzetting van de productie in Nederland in ruime mate rekening gehouden werd. Wel te verstaan: wat de industrie betrof, mocht dat geen productie zijn die in enig opzicht voor de Nederlandse markt bestemd was. De productie van civiele goederen in Duitsland werd in de loop van '43 drastisch beperkt – welnu, Speers uitgangspunt was dat die civiele productie louter ten behoeve van de Duitse consumenten overgenomen zou worden door industriële bedrijven in de bezette gebieden voorzover die niet bij de Duitse militaire productie ingeschakeld waren. Dat betekende dus dat bijvoorbeeld Duitse meubelfabrikanten die nu orders van de *Wehrmacht* kregen, hun lopende civiele orders aan Nederlandse meubelfabrikanten moesten overdragen. 'Wo sich die Partner', aldus het maandrapport over juli en augustus '43 van de *Zentralauftragsstelle*,

*'nicht freiwillig finden, wird mit gewissem Druck die Verlagerungsfreudigkeit hüben und drüben herbeigeführt werden müssen. Und vor allem wird die Deckung des innerholländischen Bedarfs auf ein Minimum zu beschränken, ja in manchen Sektoren auf Null herabzusetzen sein, damit die zu erwartende globale Verlagerung untergebracht werden kann.'*¹

Nederland mocht op de industriële sector dus wel aan het werk blijven maar de bedoeling was dat *alles* wat geproduceerd werd, naar Duitsland geëxporteerd zou worden. Dat lag in wezen in de lijn van Goerings advies ten aanzien van de groente: 'Nehmen Sie die ganze Ernte' – hij wilde dan nog wel compensatie geven ('*etwas mehr Fett*') want de Nederlanders mochten tenslotte niet verhongeren. Wat Speer op de industriële sector wenste te bereiken was dat van Nederlandse ondernemers, Nederlandse arbeidskrachten, Nederlandse machines en, voorzover beschikbaar, Nederlandse grondstoffen gebruik zou worden gemaakt om, zonder enige andere compensatie dan een financiële (waardeloze *Reichsmarken*) producten te vervaardigen die louter aan de Duitse bevolking ten goede zouden komen.

Er zal nog blijken dat het door het verzet van Nederlandse ambtelijke instanties in de praktijk niet mogelijk was, aan dit uitgangspunt de hand te houden. Zo ver zijn wij nog niet. Ons kwam het er op aan, in deze inleidende paragraaf drieërlei te onderstrepen: ten eerste dat de voornaamste besluiten waaruit de economisch-sociale neergang van bezet Nederland resulteerde, niet door het *Reichskommissariat* genomen werden, maar te Berlijn; ten tweede dat het met de relatief bevoorrechte behandeling van 'Germaans' Nederland spoedig gedaan was; ten derde dat bij alle Duitse autoriteiten die

¹ *Zast*: 'Bericht Juli und August 1943', p. 2 (*Zast*, B 4).